

Advies

12.02.2021

**Algemene Raad i.s.m. de
Sectorraad Kunsten en Erfgoed
en de sectorraad Sociaal-
Cultureel Werk**

Advies bij het voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 28 januari 1974 betreffende het cultuurpact

Situering

De SARC werd op 14 december 2020 namens voorzitter Liesbeth Homans om advies gevraagd over het voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 28 januari 1974 betreffende het Cultuurpact, wat het waarborgen betreft van een evenredige vertegenwoordiging tussen de ideologische en filosofische strekkingen in de beheers- of bestuursorganen van culturele instellingen die opgericht zijn door of ressorteren onder de Vlaamse overheid.

De indieners stellen voor om in het Cultuurpactdecreet uitdrukkelijk de bepaling in te schrijven dat de vertegenwoordiging van de ideologische en filosofische strekkingen in de beheers- of bestuursorganen van culturele instellingen die opgericht zijn door of ressorteren onder de Vlaamse overheid, een correcte afspiegeling vormt van de aanwezigheid van die strekkingen in het Vlaams Parlement.

Daarnaast wordt een concrete termijn vastgelegd waarbinnen die afspiegeling gerealiseerd moet zijn. Concreet moet de vernieuwing van de bestuurs- en beheersorganen van culturele instellingen die opgericht zijn door of ressorteren onder de bevoegdheid van de Vlaamse overheid, plaatsvinden binnen een termijn van drie maanden na de volledige vernieuwing van het Vlaams Parlement. Het mandaat van de leden verstrijkt bijgevolg drie maanden na de volledige vernieuwing van het Vlaams Parlement.

Bovendien wordt een overgangsmaatregel opgenomen voor de culturele instellingen waarvan de samenstelling van de beheers- en bestuursorganen momenteel geen afspiegeling is van de samenstelling van het Vlaams Parlement. Voor de huidige zittingsperiode van het Vlaams Parlement worden de beheers- en bestuursorganen die nog niet vernieuwd werden, vernieuwd binnen een termijn van drie maanden, die ingaat op de dag na de bekendmaking van dit voorstel van decreet in het Belgisch Staatsblad.

De Algemene Raad brengt advies uit in samenwerking met de Sectorraad Kunsten en Erfgoed en de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk.

Historiek

De wetgeving over de vertegenwoordiging van ideologische en filosofische strekkingen in culturele instellingen gaf in het verleden meermaals aanleiding tot debat. Op verschillende tijdstippen bracht de SARC (of zijn voorganger de Raad voor Cultuur) daarover ook een advies uit¹. Het Vlaams Parlement nam hiertoe in het verleden ook zelf initiatieven².

Intussen is er aan de federale wetgeving die hieraan ten grondslag ligt weinig tot niets gewijzigd. De Vlaamse wetgever vaardigde kort na de uitvaardiging van de Cultuurpactwet zelf een decreet uit³, dat echter een doorslag is van de federale wetgeving en derhalve ook geen bijkomende juridische gevolgen heeft.

De voorliggende wijziging wijst op de specifieke keuze van de indieners voor een strikte toepassing van de zogenaamde formule 9a uit de Cultuurpactwet via een aanpassing van het Cultuurpactdecreet. Volgens de Raad van State lijkt de voorgestelde regeling niet meer dan een parafrase te zijn, toegespitst op de beheers- en bestuursorganen van culturele instellingen die opgericht zijn door of ressorteren onder de Vlaamse overheid, van hetgeen reeds uit artikel 8 van het decreet van 28 januari 1974 voortvloeit.

De Cultuurpactwet voorziet echter ook twee andere vormen van vertegenwoordiging in de samenstelling van bestuursorganen: een gemengde formule (9b) waarin zowel afgevaardigden van de betrokken overheid als vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld zetelen; en een derde optie (9c) waarin geen enkele sprake is van politieke vertegenwoordiging. Bij dit laatste primeert het gebruikers – en experten perspectief, al moet ook in deze formule rekening worden gehouden met het algemene principe van non-discriminatie van de diverse levensbeschouwingen. De Cultuurpactwet laat de keuze voor één van de drie formules vrij, maar sluit mengvormen expliciet uit.

Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw werd meer en meer gepleit voor een depolitisering van publieke culturele instellingen, onder meer in het kader van politieke stellingnames over ontzuiling. Dit ging gepaard met een veranderende kijk op politieke of overheidsvertegenwoordiging in publieke instellingen en op nieuwe inzichten over publiek management. In concreto werd voor culturele infrastructures, instellingen en diensten opgericht door of ressorterend onder de overheid gepleit voor de toepassing van de tweede of derde formule van het Cultuurpact⁴. In de praktijk wordt echter nog vaak gekozen voor de eerste optie, onder meer bij instellingen die ressorteren onder een lokaal bestuur.

Overwegingen

Aanpassingen van de "staatshuishouding" met inbegrip van het bestuur van publieke of publiekrechtelijke instellingen gebeuren duidelijk in golfbewegingen. In de cultuursector vonden intussen ook ideeën en concepten over goed bestuur of de zogenaamde '*cultural governance*' ingang. Vanuit de sector komen regelmatig signalen die wijzen op een nood aan een actuele invulling van medezeggenschap en non-discriminatie, de basisprincipes van het Cultuurpact. Een aantal grote culturele instellingen zijn op dit moment bezig met een oefening in functie van een hernieuwing van hun respectievelijke bestuursorganen en in overeenstemming met de bepalingen in hun eigen statuten.

¹ zie o.m.: https://cjsm.be/sarc/historiek/ravocu/adviezen/2005/advies_C02.05.pdf

² zie o.m.: https://www.canonsociaalwerk.eu/1970_cultuurpact/verzuiling_ontzuiling_cultuurpact.pdf

³ <https://www.cultuurpact.be/nl/wetgeving/decreet-van-28-januari-1974>

⁴ voorbeelden zijn: Vlaamse Opera, KMSKA

Een deugdelijke representatie van de civiele maatschappij in het beheer en de aansturing van publieke instellingen vergt een permanente zoektocht naar evenwichtig samengestelde bestuursorganen. Transparantie en diversiteit zijn daarbij volgens de SARC richtinggevende principes. Deelnemen aan het bestuur van publieke of publiek gefinancierde instellingen vraagt ook engagement en betrokkenheid en een constructieve ingesteldheid, in functie van de artistieke en/of inhoudelijke missie van de organisatie. Van even groot belang is de zoektocht naar specifieke competenties die beantwoorden aan de noden van de organisatie. Bij de hersamenstelling van het bestuur dient dus een evenwicht gezocht te worden tussen een democratische en diverse representatie en het vinden van de juiste competenties.

Een andere overweging betreft de nood aan continuïteit in het bestuur van culturele organisaties. Dit wordt onder meer vastgelegd in de visie en strategie en geconsacreerd in statuten en interne reglementen. Organisaties dwingen een volledige vervanging van hun bestuur door te voeren op basis van politiek-bestuurlijke verschuivingen 3 maanden na de verkiezingen doet volgens de SARC ook afbreuk aan deze nood aan continuïteit en diversiteit in besturen.

Het voorstel van decreet houdt ook geen rekening met de representatie van de ideologische en filosofische strekkingen voor culturele instellingen waarvan de inrichtende macht het lokaal niveau is.

Advies

Op grond van bovenstaande overwegingen acht de SARC een aanpassing van de huidige wetgeving niet noodzakelijk en niet aangewezen. Het voorstel houdt een verstrengde toepassing van optie 9a van het Cultuurpact in Vlaamse culturele instellingen in.

De SARC bepleit een meer hedendaagse invulling van de culturele bestuursorganen, waarbij het gebruikersperspectief en de nood aan competentie-gedreven besturen meer aandacht zou krijgen. Dit impliceert echter een keuze voor optie c in artikel 9 van het Cultuurpact.

Tot slot: de SARC is momenteel gestart met een denkoefening over goed bestuur. Daarbij gaat ook aandacht naar de wijze waarop de relatie tussen de inrichtende machten en de door haar opgerichte cultuur-, jeugd-, sport- en media-instellingen of organisaties het best vorm krijgt.

Namens de Algemene Raad

Annick Schramme, algemeen voorzitter

Bart Dierick, algemeen secretaris

Namens de sectorraad Sociaal-Cultureel Werk

Frie De Greef, voorzitter

Dirk Verbist, ondervoorzitter

Liesbeth Lemiere, secretaris

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed

Bart Demuyt, voorzitter

Sigrid Bosmans, ondervoorzitter

Laura Van Wijnsberghe, secretaris